

FRANTIŠEK HRUŠKA
Bratysława

FANTASTIKA (NIELEN) V TALIANSKEJ LITERATÚRE
REC.: EVA MESÁROVÁ: FANTASTIKA (NIELEN)
V TALIANSKEJ LITERATÚRE.
HRADEC KRÁLOVÉ, GAUDEAMUS,
2014. ss. 145, ISBN 978-80-7435-476-2

Autorka si vybrala tému, ktorá je z hľadiska literárnej teórie ťažko spracovateľná. Doteraz sa na to podujalo dosť autorov, ale výsledky ich práce len potvrdzujú toto konštatovanie. Terminológia, definície pojmov a klasifikácia rôznych žánrovej fantastickej literatúry je veľmi rôznorodá. Každý pokus o systematizáciu je možné nahradiť iným, úplne odlišným.

Ak je dnes fantastická literatúra – už samotné toto pomenovanie je ľahko spochybiteľné – vnímaná ako aktuálna, je to do veľkej miery zásluha televíznych spracovaní niektorých anglických autorov. To neznamená, že nie je v literatúre stále prítomná. Jej podoba, kultúrna a spoločenská funkcia je však iná ako v minulosti. To ponúka istú možnosť jej historickej i teritoriálnej klasifikácie. Dominantný vplyv anglického jazyka pridáva aj problémy vo vymedzení a pomenovaní tohto typu literatúry. Slovo fikcia, je jedným zo základných termínov, ktorým sa vo fantastickej literatúre operuje, keď ju chceme odlíšiť od literatúry mimeticko realistickej. Ibaže fiction sa v angličtine používa na pomenovanie celej umeleckej spisby na odlíšenie od odbornej a inej literatúry. A tento vplyv cítiť aj v našom literárno-kritickom myslení.

Rozloženie monografie *Fantastika (nielen) v talianskej literatúre* odráža všetky spomenuté problémy. Je ďalším pokusom o jej vymedzenie a definovanie. V prvej kapitole formuluje teoretické východiská fantastickej literatúry. Ich základ vidí v diele Tzvetana Todorova *Úvod do fantastickej literatúry*. Problémy s používaním pojmov fantastika a reálno, fantázia a imaginácia nenaznačujú len rôzne definície jednotlivých autorov, ale aj rozdiely v sémantike jednotlivých jazykov, kde pojmy fantázie a imaginácie majú v nemčine a taliančine práve opačný význam ako v angličtine. Názov tretej časti prvej kapitoly *Súčasný kontroverzné tendencie a spôsoby vnímania pojmu fantastika* ukazuje, že obsah tohto pojmu si jednotliví autori upravujú podľa vlastného uváženia.

Paradox úlohy definovať nedefinovateľné ukazuje názov druhej kapitoly, ktorá hľadá *Historické východiská zrodu modernej fantastickej*

literatúry, pričom rozpornosť v prístupe autorov v tretej časti druhej kapitoly spočívala práve v tom, či za fantastickú literatúru budeme pokladať len tú novodobú, alebo ju rozšírime na celé dejiny literatúry. *Contradictio in adiecto* v názve kapitoly, keď hľadáme historické východiská pre modernú literatúru naznačujú problematickosť samotného historického vymedzenia, odkedy môžeme hovoriť o fantastickej literatúre. Tu sa hovorí o gotickom románe zo začiatku 19. storočia, čím sa vlastne gotický román implicitne berie ako prameň modernej fantastickej literatúry, no v predchádzajúcej kapitole sa spomína dielo Francesca Patriziho zo 16. storočia, ktoré hovorí o fantastike v dielach klasických autorov. A renesancia sa o fantastiku nezaujímala len teoreticky. Pulci a Folengo, renesančná rytierska poézia inšpirovali Calvina už k názvom jeho fantastických próz. Hovoriť len o gotickom románe ako prameni modernej fantastiky zrejme nestačí. Možno bolo vhodnejšie prepojiť prvú časť kapitoly s druhou, prípadne ju začleniť do literárneho systému 18. a 19. storočia. Viac by to zodpovedalo aj chronológii vývoja. Tretia kapitola sa vracia k definovaniu a vymedzeniu fantastickej literatúry a širšie rozvádza koncepciu Todorova. Tej je venovaná až druhá časť kapitoly, prvá si všima viac práce, ktoré Todorova inšpirovali.

Posledná kapitola je venovaná súčasnosti a zaoberá sa viac talianskou literatúrou. V prvej časti prináša názory literárnych kritikov na fantastickú literatúru, no rozširuje ich aj na zahraničných autorov.

Druhá časť má hovoriť o uplatnení fantastiky v talianskej postmodernej próze, no povedľa prehľadu autorov a diel povojnových talianskych spisovateľov sa znovu vracia aj k teoretickým prácam a to nielen talianskych autorov. Obširnejšie sa venuje len rozboru románu Tommasa Landolfiho *Mesačný kameň*, ktorý vyšiel už v roku 1939. Posledná časť je venovaná fantastike v spojení s magickým realizmom. Veľká jej časť je venovaná Massimovi Bontempellimu, no potom rozširuje svoje skúmanie aj na magický realizmus v iných krajinách, predovšetkým na jeho najznámejšiu odnož v južnej Amerike. Práca prináša široký prehľad postojov a názorov na fantastickú literatúru v súčasnosti i v niektorých fázach jej historického vývoja, no odráža aj protirečenia a nejasnosti v jej vymedzení, terminologickej mnohoznačnosti a klasifikácii.